

Jerzy Piwowarski

Instytut Plastyki — WSP Częstochowa

Edmund Osterloff (1863 – 1938) **(komunikat)**

Edmund Osterloff należy do grona najlepszych twórców polskiej fotografii artystycznej w okresie międzywojennym, mimo iż burzliwe koleje życia spowodowały, że w kraju osiadł na stałe dopiero w 1921 roku, a w kilkanaście lat później zmarł. Po powrocie początkowo zamieszkał w Drohiczyń, gdzie pełnił obowiązki dyrektora tamtejszego gimnazjum, a następnie — po przejściu na emeryturę — w Milanówku. Otworzył tam zakład fotograficzny, który funkcjonował do 1925 roku, gdy podjął decyzję o przeniesieniu się do Radomska. Z dużą dozą pewności przypuszczać można, że posiadał kontakty z współczesnym ruchem fotograficznym (szczególnie środowiskiem warszawskim, czego przykładem może być współpraca z „Fotografem Polskim”, która trwała od początku jego istnienia (1925) do 1927 – 1928 roku, gdy opublikowano jego ostatnie teksty), jednak do śmierci pozostał twórcą samotnym — nie zrzeszonym. Mimo to wyraźnie zaznaczał swą obecność, biorąc udział w wystawach, gdzie składał prace doskonale wpisujące się w popularny nurt fotografii romantycznej (preferował technikę bromolejową), określanej obecnie jako piktorializm. Jak wspomniałem, także publikował i były to głównie „Przeglądy prasy zagranicznej” oraz przygotowywane na jej podstawie wskazówki technologiczne zamieszczane w „Fotografie Polskim”.

Być może życie poza najbardziej znaczącymi ośrodkami polskiej fotografii sprawiło, że po śmierci o nim zapomniano. W prasie fachowej („Nowości Fotograficzne” 1938/2; „Przegląd Fotograficzny” 1938/5) pojawił się nekrolog-biografia autorstwa R. Świtalskiego, po czym stopniowo zaniknęła pamięć o artyście, a nawet o miejscu, gdzie jest pochowany¹.

W przypadku spuścizny artystycznej zbiory fotograficzne Działu Fotografii Muzeum Narodowego we Wrocławiu stanowiły podstawę zorganizowanej w 1980 roku wystawy indywidualnej, którą następnie pokazano w Warszawie i Radomsku (1992). Dzięki kierującemu wspomniany Dział A. Sobocie przypomniana została także biografia artysty, którą opublikowano w kwartalniku „Fotografia” (1981/1).

¹ W ostatnich latach staraniem członków Radomskiego Towarzystwa Fotograficznego odnaleziono miejsce pochówku Osterloff.

Mamy nadzieję, że dalsze badania monograficzne prowadzone w ramach seminarium magisterskiego realizowanego w Pracowni Fotografii Instytutu Plastyki pozwolą poszerzyć obecny stan wiedzy na temat E. Osterloff. Zadania tego podjął się student Błażej Marczak, który już rozpoczął kwerendę. Przewidywany termin finalizacji pracy: grudzień 2003 r.

Publikacje Edmunda Osterloff

- *Z powodu zeszłorocznych wystaw*, „Fotograf Polski” 1926/ 2
- *Z prasy zagranicznej*, „Fotograf Polski” 1925: 10; 1926: 7, 9, 10, 11, 12; 1927: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12; 1928: 1
- *Użycie odczulaczy przy wywoływaniu klisz*, „Fotograf Polski” 1925: 4 (współautor: St. Rago)
- *Silne wzmocnienie negatywu* [wg Camera], „Fotograf Polski” 1927: 3
- *Kwaśny amidol do bromoleju* [wg Collin], „Fotograf Polski” 1926: 4
- *Wywoływacz glicynowy* [wg Camera], „Fotograf Polski” 1927: 4
- *Worek do zamiany płyt*, „Fotograf Polski” 1926: 9
- *Odblaski* [wg Neugebauera ..], „Fotograf Polski” 1926: 9

Udział Edmunda Osterloff w krajowych wystawach fotograficznych w latach 1924 – 35

1924

14. 09. Warszawa

Powszechna Wystawa Fotograficzna

Min. Sielanka

Źródło: „Światłocień” 1924, nr 3 – 6, ss. 42, 51; „Wiadomości Literackie” 1924, nr 43, s. 8.

1927

8. 09. Warszawa

I Międzynarodowy Salon Fotografii Artystycznej

Chata uboga ale własna

Cisza wiosenna

Mgła na wsi

Radość życia

Kiedy żyto dojrzewa

Gdzie nasz młyn stał (bromoleje)

Źródło: katalog; „Fotograf Polski” 1927, nr 6, s. 107 i nr 9, s. 175; „Polski Przegląd Fotograficzny” 1927, nr 10, s. 155.

11. Wilno

Pierwsza Ogólnopolska Wystawa Fotografii

Na wystawę złożył się zestaw wybranych 136 prac 28 polskich uczestników I Międzynarodowego Salonu Fotografii Artystycznej (Warszawa 8. 09.), które m.in. uzupełniono obrazami artystów wileńskich. Wcześniej ekspozycja pokazywana była w Nowogródku.

Źródło: „Fotograf Polski” 1927, nr 12, s. 249; 1928, nr 2, s. 44; „Miesięcznik Fotograficzny” 1927, nr 11, s. 163; „Polski Przegląd Fotograficzny” 1927, nr 12, s. 205; 1928 nr 7, s. 128.

1928

2. 09. Lwów

II Międzynarodowy Salon Fotografii Artystycznej

Staw przed młynem

Słońce jesienne

Las na wiosnę

Szyszki sosnowe, opał biedaków

U węglarzy w górach (bromoleje)

Źródło: katalog; „Polski Przegląd Fotograficzny” 1928, nr 9, s. 147.

1. 10. Wilno

Salon Wileński

Wystawa była II Salonem Międzynarodowym (224 prace) przeniesionym ze Lwowa i uzupełnionym o prace autorów z Wilna.

Termin ekspozycji podany wg katalogu. Pozostałe źródła określają czas trwania wystawy na grudzień 1928.

Źródło: katalog; „Polski Przegląd Fotograficzny” 1929, nr 5, s. 103; „Miesięcznik Fotograficzny” 1929, nr 3, s. 49.

1929

16. 05. Poznań

Powszechna Wystawa Krajowa — Wystawa Sztuk Plastycznych

Słońce jesienne

Węglarze w górach

Na ciężkiej glebie

Na wiosnę

Owce

Na Zielone Świąta

Szyszki (bromoleje)

Źródło: Katalog Działu Sztuki PWK; „Polski Przegląd Fotograficzny” 1929, nr 8, s. 139; „Miesięcznik Fotograficzny” 1929, nr 3, s. 40; nr 7, s. 99; „Fotograf Polski” 1929, nr 6, s. 131.

3. 11. Warszawa

Wystawa indywidualna Edmunda Osterloff'a

Artysta pokazał 50 prac, m.in.:

Podwieczorek

Na ciężkiej glebie

Nie ma rady

Żyto

Owce

Na Zielone Świątki

Mgła na wsi

Jesienią

Fantazja

Z kościoła

Słońce jesienne

A niebo błogosławi

U węglarzy w górach

Hala

Matka (bromoleje)

Źródło: „Fotograf Polski” 1929, nr 11, s. 254.

1930

16. 01. Wilno

Druga Ogólnopolska Wystawa Fotografiki

Słońce jesienne

Węglarze w górach

Na ciężkiej glebie

Na wiosnę

Owce

Na Zielone Świąta

Szyszki (bromoleje)

Zorganizowana przez Jana Bułhaka ekspozycja pochodziła z PWK w Poznaniu.

Źródło: katalog; „Fotograf Polski” 1930, nr 1, s. 21 ; nr 2, s. 47; „Polski Przegląd Fotograficzny” 1930, nr 2, s. 46; nr 3, s. 69.

03. Toruń

Salon Fotografii Artystycznej „Kodak” (I Salon Okrężny Sztuki Fotograficznej)

Źródło: „Fotograf Polski” 1930, nr 3, s. 69; „Polski Przegląd Fotograficzny” 1930, nr 3, s. 69.

6. 07. Poznań

Międzynarodowa Wystawa Komunikacji i Turystyki (KOM-TUR)

Źródło: „Fotograf Polski” 1930, nr 7, s. 140; „Kronika m. Poznania” 1930, nr 2, s. 205; nr 3, s. 287; „Polski Przegląd Fotograficzny” 1930, nr 7, s. 150; „Przemysł i Rzemiosło” 1929, nr 10 – 12, s. 217; „Rzeczy Piękne” 1930, nr 10 – 12, s. 187; „Sztuki Piękne” 1930, s. 237.

6. 09. Warszawa

Wystawa Turystyczna

Ekspozycja była częścią poznańskiej wystawy KOM-TUR, którą przeniesiono do Warszawy staraniem Polskiego Touring Clubu.

Źródło: „Fotograf Polski” 1930, nr 9, s. 177.

1931

9. 05. Warszawa

Wielka Wystawa Wiosenna

Cisza wiosenna

Las na wiosnę

Na ciężkiej glebie (bromoleje)

Źródło: Przewodnik TZSP nr 64, s. 29 – 33; Sprawozdanie Komitetu Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie za rok 1931, s. 5; „Fotograf Polski” 1931, nr 3, s. 58.

1932

01. Lwów

XIII Wystawa Fotografiki Polskiej

Bezrobotni

W szeregu

Wiosna

Jesień

Zima

Radość życia (bromoleje)

Źródło: katalog, „Kamera Polska” 1932, nr 1, s. 2; nr 2, s.17; „Nowości Fotograficzne” 1932, nr 1, s. 20.

18. 09. Kraków

I Ogólnopolska Wystawa Artystycznej Fotografii

Po wodę

Owce

U węglarzy w górach

Słońce jesienne

Kiedy żyto dojrzeje

Radość życia (bromoleje)

Źródło: katalog; „Fotograf Polski” 1932, nr 6, s. 125; nr 10, s. 210; „Kamera Polska” 1932, nr 9, s. 140; nr 10, s. 152.

30. 10. Lwów

VI Międzynarodowy Salon Fotografiki

Cisza wiosenna

Wąwóz

Obiad (bromoleje)

Źródło: katalog; „Foto” 1932, nr 6, s. 21; „Fotograf Polski” 1932, nr 6, s. 125; nr 12, s. 240; „Kamera Polska” 1932, nr 11, s.161.

1933

11. 03. Warszawa

II Wystawa Fotografiki Polskiej

Przed burzą

Żal (bromoleje)

Źródło: „Fotograf Polski” 1933, nr 5, s. 81; „Kamera Polska” 1933, nr 1, s. 16; Przewodnik TZSP nr 82, s. 13; Sprawozdanie Komitetu Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie za rok 1933, s. 9.

20. 08. Kraków

VII Międzynarodowy Salon Fotografiki

Staw przed młynem

Przed burzą

Cisza wiosenna

Mgła

Mania i jej gąski (bromoleje)

W katalogu nie uwzględniono 46 prac 20 autorów z ZSRR nadesłanych po terminie przez Poselstwo w Warszawie.

Źródło: katalog; „Foto” 1933, nr 4, s. 18; nr 8, s. 15; „Kamera Polska” 1933, nr 4, s. 62; nr 7, s. 112 i nr 8, s. 113; „Fotograf Polski” 1933, nr 8, s. 141.

1934

Kraków

III Międzynarodowa Wystawa Fotografiki

W wystawie udział wzięli tylko artyści imiennie zaproszeni.

Źródło: katalog; „Fotograf Polski” 1934, nr 5, s. 111.

1935

28. 09. Warszawa

IX Międzynarodowy Salon Fotografiki

Mania i jej gąski

Źródło: katalog; „Arkady” 1935, s. 388; „Ero-Foto” 1935, nr 2, s. 15; 1936, nr 3, s. 21; „Fotograf Polski” 1935, nr 6, s. 7; nr 7, s. 11; „Nowości Fotograficzne” 1935, nr 2, s. 26; „Przegląd Fotograficzny” 1935, nr 3, s. 3; „Wiadomości Literackie” 1935, nr 9, s. 47.